

J. V. Stalin
Marxismen och språkvetenskapens frågor
1950

Simon Sebag Montefiori om tillkomsten av denna skrift:

[Stalin] hade alltid varit intresserad av lingvistiska teorier. Ämnet hade dominerats av professor [Nikolaj Jakovlevitj] Marr*, som slagit fast den renläriga stalinistiska dogm som gick ut på att språken, liksom samhällsklasserna, till sist, när kommunismen förverkligades, skulle ha försvunnit och smält samman till ett enda språk. En georgisk lingvist vid namn Arnold Tjikobava skrev till Stalin och vederlade teorin. Stalin, som gärna grep tillfället att underbygga sin nationella bolsjevism genom att förkasta marrismen, bjöd in Tjikobava på middag. Den varade från klockan nio på kvällen till sju på morgonen och hela tiden antecknade Stalin som en flitig student. Han lät sedan frågan utsättas för offentlig debatt i *Pravda*, vilken avslutades med hans egen artikel ”Marxismen och språkvetenskapens frågor”, som omedelbart förändrade hela det sovjetiska vetenskapliga och ideologiska fältet. (Simon Sebag Montefiori, *Stalin den röde tsaren och hans hov*, s 622)

Innehåll

Om marxismen i språkvetenskapen.....	1
Till några av språkvetenskapens frågor.....	14
Svar till kamrat E. Krasjeninnikova	14
Svar till kamrater	18
Till kamrat Sanzjejev	18
Till kamraterna D. Bjelkin och S. Furer	18
Till kamrat a. Cholopov	19
Lästips	23

* För mer info om den märklige lingvisten Marr [1865-1934], se (svenska Wikipedia): [Nikolaj Marr](#)

Om marxismen i språkvetenskapen

En grupp unga kamrater har föreslagit mig att i pressen uttala min mening om frågor, som rör språkvetenskapen, särskilt då marxismen i språkvetenskapen. Jag är inte språkforskare och kan naturligtvis inte helt tillfredsställa kamraterna. Vad beträffar marxismen i språkvetenskapen, liksom i andra samhällsvetenskaper, så är jag direkt engagerad i denna sak. Därför har jag samtyckt till att besvara en rad frågor, som ställts av kamraterna.

FRÅGA: Är det riktigt att språket är en överbyggnad över grundvalen?

Svar: Nej, det är inte riktigt.

Grundvalen är samhällets ekonomiska system i en given etapp av samhällets utveckling. Överbyggnaden är samhällets politiska, rättsliga, religiösa, konstnärliga och filosofiska åskådningar och de mot dem svarande politiska, rättsliga och övriga institutionerna.

Varje grundval har sin motsvarande överbyggnad. Det feodala systemets grundval har sin överbyggnad, sina politiska, rättsliga och övriga åskådningar samt dem motsvarande institutioner; den kapitalistiska grundvalen har sin överbyggnad, den socialistiska har sin. Om grundvalen ändras och likvideras, åtföljes detta av att dess överbyggnad ändras och likvideras; om en ny grundval uppstår, så åtföljes detta av att en motsvarande överbyggnad uppkommer.

Språket skiljer sig i detta hänseende i grunden från överbyggnaden. Tag exempelvis det ryska samhället och det ryska språket. Under de senaste 30 åren har i Ryssland den gamla, kapitalistiska grundvalen likviderats och en ny, socialistisk grundval byggts. I enlighet därmed likviderades överbyggnaden över den kapitalistiska grundvalen och det skapades en ny överbyggnad, som motsvarar den socialistiska grundvalen. Följaktligen ersattes de gamla politiska, rättsliga och övriga institutionerna med nya, socialistiska institutioner. Men trots detta förblev det ryska språket i allt väsentligt likadant som det var före Oktoberomvälvningen.

Vad har förändrats i det ryska språket under denna period? I viss mån har det ryska språkets ordsfatt förändrats, nämligen på det sättet att den tillförts en betydande mängd nya ord och uttryck, som uppstått i samband med uppkomsten av den nya socialistiska produktionen, med att det uppstått en ny stat, en ny socialistisk kultur, en ny social miljö och en ny moral, samt slutligen i samband med teknikens och vetenskapens utveckling; innebörden har ändrats för en rad ord och uttryck, som erhållit en ny begreppsmässig betydelse; ett antal föråldrade ord har fallit bort ur vokabulären. Men vad beträffar det ryska språkets grundläggande ordförråd och grammatiska uppbyggnad, vilka utgör språkets basis, så har de inte alls avskaffats och ersatts med ett nytt grundläggande ordförråd och en ny grammatisk uppbyggnad, sedan den kapitalistiska grundvalen avskaffats, utan de har tvärtom bevarats i sin helhet och förblivit utan några som helst väsentliga förändringar — de har bevarats just såsom en basis för det moderna ryska språket.

Vidare. Överbyggnaden skapas av grundvalen, men det betyder inte alls att den endast återspeglar grundvalen, att den förhåller sig passiv, neutral, likgiltig gentemot sin grundvals öde, gentemot klassernas öde, systemets karaktär. Tvärtom, sedan överbyggnaden uppstått, blir den en väldig aktiv kraft, bistår aktivt sin grundval att ta form och konsolideras och vidtar alla åtgärder för att hjälpa det nya systemet att göra slut på och likvidera den gamla grundvalen och de gamla klasserna.

Annorlunda kan det heller inte vara. Överbyggnaden skapas av grundvalen just för att tjäna den, för att aktivt bistå den att ta form och konsolideras, för att aktivt kämpa för att avskaffa den gamla grundvalen, som överlevt sig själv, tillsammans med dess gamla överbyggnad. Det behövs

bara att överbyggnaden uppger denna tjänande roll, det behövs bara att överbyggnaden övergår från aktivt försvar av grundvalen till likgiltighet gentemot den, till lika hållning gentemot klasserna, för att den skall förlora sin kvalitet och upphöra att vara en överbyggnad.

Språket skiljer sig i detta hänseende i grunden från överbyggnaden. Språket har inte 'alstrats av den ena eller andra grundvalen, av en gammal eller en ny grundval inom ett givet samhälle, utan av hela utvecklingen av samhällets 'historia och grundvalarnas historia genom seklerna. Det har inte skapats av någon enskild klass utan av samhället i dess helhet, av alla samhällsklasser, genom hundratals generationers bemödanden. Det har inte skapats för att tillgodose behovet hos någon enskild klass, utan för att tillgodose behovet hos hela samhället, hos alla samhällsklasser. Just därför har det skapats som ett för samhället enhetligt språk, gemensamt för alla dess medlemmar, som ett gemensamt språk för hela folket.

Med hänsyn härtill består språkets tjänande roll såsom medel för umgänget mellan människorna inte i att tjäna en klass till förfång för andra klasser, utan i att i lika mån tjäna hela samhället och alla samhällsklasser. Och egentligen är det detta, som förklarar, att språket i lika mån kan tjäna det gamla, döende systemet som det nya, framväxande systemet; både den gamla grundvalen och den nya, både exploitörerna och de exploaterade.

Det faktum utgör inte en hemlighet för någon, att det ryska språket lika bra tjänade den ryska kapitalismen och den ryska borgerliga kulturen före Oktoberomvälvningen som det i dag tjänar det socialistiska systemet och den socialistiska kulturen i det ryska samhället.

Detsamma måste sägas beträffande de ukrainska, beloryska, uzbekiska, kazachska, grusiska, armeniska, estniska, lettiska, litauiska, moldaviska, tatariska, azerbaidzjanska, basjkiriska, turkmenska och andra sovjetiska nationernas språk, vilka lika bra tjänat det gamla, borgerliga systemet hos dessa nationer som de i dag tjänar det nya, socialistiska systemet.

Annorlunda kan det heller inte vara. Språket existerar och har skapats just för att tjäna samhället i dess helhet, som ett medel för umgänge mellan människorna, för att vara gemensamt för samhällets medlemmar och enhetligt för samhället och tjäna alla samhällsmedlem i lika mån oberoende av deras klassmässiga ställning. Det behövs bara, att ett språk avviker från denna ställning som ett gemensamt språk för hela folket, det behövs bara att det föredrar och stödjer en viss social grupp i samhället till förfång för de andra sociala grupper i samhället, för att det skall förlora sin kvalitet, för att det skall upphöra att vara ett medel för umgänge mellan människorna i samhället, för att det skall förvandlas till en jargong för en viss social grupp, för att det skall förfalla och döma sig självt till att försvinna.

Språket, som princip skiljer sig från överbyggnaden, skiljer sig emellertid i detta hänseende inte från produktionsredskapen, låt oss säga maskinerna, som är lika likgiltiga i förhållande till klasserna som språket och lika väl kan tjäna det kapitalistiska systemet som det socialistiska.

Vidare. överbyggnaden är en produkt av en enda epok, under vilken en given ekonomisk grundval existerar och fungerar. Därför är överbyggnaden kortlivad, den likvideras och försvinner i och med att den givna grundvalen likvideras och försvinner.

Språket däremot är en produkt av en hel rad epoker, under vilka det tar form, berikas, utvecklas och avslipas. Därför lever språket ojämförligt mycket längre än någon grundval eller någon överbyggnad. Det är egentligen just detta, som förklarar, att inte bara en grundval och dess överbyggnad utan en hel rad grundvalar och motsvarande överbyggnader kan uppkomma och avskaffas, utan att detta i historien leder till att det förhandenvarande språket avskaffas, att dess struktur förstörs och att ett nytt språk uppstår med ett nytt ordförråd och en ny grammatisk uppbyggnad.

Över hundra år har gått sedan Pusjkins död. Under denna period har i Ryssland det feodala systemet och det kapitalistiska systemet likviderats och ett tredje, socialistiskt system uppstått. Alltså har två grundvalar med deras överbyggnader likviderats, och en ny, socialistisk grundval med dess nya överbyggnad har uppstått. Om vi emellertid t. ex. tar det ryska språket, så har det under denna långa tidsrymd inte undergått någon omvandling och våra dagars ryska språk skiljer sig till sin struktur inte mycket från Pusjkins språk.

Vad har förändrats i det ryska språket under denna period? Den ryska språkets ordsfatt har berikats betydligt under denna period; ett stort antal föråldrade ord har försvunnit ur ordsfattet; den begreppsmässiga innebörden hos ett betydande antal ord har förändrats; språkets grammatiska uppbyggnad har förbättrats. Vad beträffar strukturen hos Pusjkins språk med dess grammatiska uppbyggnad och grundläggande ordförråd, så har den i allt väsentligt bibehållits som grundval för det moderna ryska språket.

Och detta är fullt förståeligt. Vad skulle det i själva verket tjäna till att efter varje omvälvning tillintetgöra språkets existerande struktur, dess grammatiska uppbyggnad och dess grundläggande ordförråd och ersätta dem med nya, såsom vanligen är fallet med överbyggnaden? Vem skulle ha behov av att "vatten", "land", "berg", "skog", "fisk", "människa", "gå", "göra", "producera", "handla" o. s. v. inte skulle heta vatten, land, berg o. s. v. utan någonting annat? Vem skulle ha behov av att ordens böjning i språket och ordkombinationerna i satsen inte skulle följa den existerande grammatiken utan en helt annan? Vad skulle revolutionen tjäna på en sådan omvälvning i språket? Historien gör överhuvud taget ingenting väsentligt utan att det finns ett särskilt behov därav. Man frågar sig då, varför en språklig omvälvning skulle vara nödvändig, om det bevisats att det existerande språket med sin struktur i allt väsentligt fullt ut förmår tillfredsställa det nya systemets behov? Det är möjligt och nödvändigt att under några få år förstöra den gamla överbyggnaden och ersätta den med en ny, för att ge utrymme åt utveckling av samhällets produktivkrafter, men hur skulle det vara möjligt att förstöra det existerande språket och i dess ställe bygga upp ett nytt språk på några få år utan att åstadkomma anarki i samhällslivet och utan att löpa risk att samhället råkar i upplösning? Vilka — utom Don Quijote-figurer — skulle åta sig en sådan uppgift?

Slutligen finns det ytterligare en grundläggande skillnad mellan överbyggnaden och språket. Överbyggnaden är inte direkt förbunden med produktionen, med människans produktionsverksamhet. Den är endast indirekt förbunden med produktionen — förmedelst ekonomin, förmedelst grundvalen. Därför återspeglar inte överbyggnaden genast och direkt förändringarna i produktivkrafternas utvecklingsnivå, utan det sker först efter förändringar i grundvalen, genom att förändringarna i produktionen slår igenom i förändringar i grundvalen. Detta betyder att överbyggnadens verkningssfär är trång och begränsad.

Språket däremot är direkt förbundet med människans produktionsverksamhet, och inte endast med produktionsverksamheten utan med människans hela övriga verksamhet inom alla arbetsområden, från produktionen till grundvalen, från grundvalen till överbyggnaden. Därför återspeglar språket genast och direkt förändringarna i produktionen utan att invänta förändringar i grundvalen. Därför är verkningssfären hos språket, som omfattar människans alla verksamhetsområden, mycket mer vidsträckt och mångsidig än överbyggnadens verkningssfär. Än mer, språkets verkningssfär är nästan obegränsad.

Och det är framför allt detta, som förklarar att språket, egentligen dess ordsfatt, befinner sig i en nästan oavbruten förändring. Industrins och lantbrukets, handelns och transportväsendets, teknikens och vetenskapens oupphörliga utveckling kräver en komplettering av språkets vokabulär med nya ord och uttryck, som är nödvändiga för deras funktion. Och språket, som

direkt återspeglar dessa behov, berikar sin vokabulär med nya ord och fullkomnar sin grammatiska uppbyggnad.

Alltså:

a) En marxist kan inte betrakta språket som en överbyggnad över grundvalen;

b) att sammanblanda språket med överbyggnaden betyder att man gör sig skyldig till ett allvarligt misstag.

FRÅGA: Är det riktigt att språket alltid varit och alltjämt är ett klasspråk, att det inte existerar ett för hela samhället gemensamt, enhetligt och icke klassmässigt språk, gemensamt för hela folket.

Svar: Nej, det är inte riktigt.

Det är inte svårt att förstå, att det i ett samhälle, där det inte finns några klasser, inte ens kan vara tal om ett klasspråk. Ursamhällets klansystem kände inte till några klasser, följaktligen kan där inte heller ha funnits något klasspråk — språket där var gemensamt, enhetligt för hela kollektivet. Den invändningen, att man med klass bör förstå varje mänskligt kollektiv, därvid även ursamhällets kollektiv, utgör inte en invändning utan en lek med ord, som inte är värd något bemötande.

Vad beträffar språkets fortsatta utveckling från klanspråk till stamspråk, från stamspråk till folkslagsspråk och från folkslagsspråk till nationalspråk, så har språket, såsom ett medel för umgänget mellan människorna i samhället, överallt under alla sina utvecklingsstadier varit gemensamt och enhetligt för samhället samt tjänat alla medlemmar av samhället lika oberoende av social ställning.

Här tänker jag inte på slavsamhällets eller medeltidens imperier, låt oss säga Cyrus' och Alexander den stores imperier, eller Caesars och Karl den stores imperier, som inte hade någon egen ekonomisk grundval och som utgjorde tillfälliga och labila militärt-administrativa sammanslutningar. Dessa imperier saknade inte bara utan var även ur stånd att ha ett för imperiet gemensamt språk, som kunde förstås av alla dess medlemmar. De utgjorde en anhopning av stammar och folkslag, som levde sitt eget liv och hade sina språk. Följaktligen tänker jag inte på dessa eller liknande imperier utan på de stammar och folkslag, som ingick i imperierna, hade sin egen ekonomiska bas och sina egna språk, vilka tagit form för länge sedan. Historien säger, att dessa stammars och folkslags språk inte var klasspråk utan för hela folket gemensamma språk, som var gemensamma för stammarna och folkstegen och kunde förstås av dem.

Naturligtvis fanns det dessutom dialekter, folkmål, men stammens eller folkslagets enhetliga, gemensamma språk dominerade över dem och underordnade dem under sig.

När sedan kapitalismen uppstod, när den feodala splittringen avskaffades och en nationell marknad uppstod, utvecklades folkslagen till nationer och folkslagens språk utvecklades till nationalspråk. Historien säger att nationalspråken inte är klasspråk utan för hela folket gemensamma språk, gemensamma för nationernas medlemmar och enhetliga för nationen.

Det sades ovan, att språket såsom medel för mänskligt umgänge i samhället tjänar alla samhällsklasser lika och i detta hänseende visar en viss likgiltighet gentemot klasserna. Men människorna, de enskilda socialgrupperna och klasserna är långt ifrån likgiltiga gentemot språket. De söker utnyttja språket i sina egna intressen, påtvinga det sin egen vokabulär, sin egen terminologi och sina egna uttryck. Särskilt tydligt är detta beträffande de besittande klassernas översta skikt, som tappat kontakten med folket och som hatar det: adelsaristokratin och

bourgeoisins översta skikt. Det skapas ”klass”-dialekter, jargonger och salongs-”språk”. I litteraturen kvalificeras dessa dialekter och jargonger ofta oriktigt som språk: ”adligt språk”, ”borgerligt språk”, i motsats till ”proletärt språk” och ”bondespråk”. Hur märkvärdigt det än låter, har en del av våra kamrater på grund därav kommit till slutsatsen, att nationalspråket är en fiktion och att det i verkligheten blott existerar klassspråk.

Jag tror, att ingenting kan vara oriktigare än en sådan slutsats. Är det möjligt att betrakta dessa dialekter och jargonger som språk? Absolut inte. Det är omöjligt för det första, därför att dessa dialekter och jargonger saknar en egen grammatisk uppbyggnad och ett eget grundläggande ordförråd — de lånar dem ifrån nationalspråket. Det är omöjligt för det andra därför, att dialekter och jargonger endast har ett trångt cirkulationsområde inom den ena eller andra klassens övre skikt och är totalt odugliga som medel för umgänge mellan människorna, för samhället i dess helhet. Vad finns det då i dem? De har ett urval specifika ord, som återspeglar aristokratens eller de övre borgerliga skiktens specifika smak; ett antal uttryck och talesätt, som är raffinerade och galanta och som saknar nationalspråkets ”grova” uttryck och talesätt; samt slutligen en viss mängd främmande ord. Men huvudbeståndsdelen, d. v. s. det överväldigande flertalet ord samt den grammatiska uppbyggnaden, är hämtade från det för hela folket gemensamma språket, från nationalspråket. Följaktligen är dialekter och jargonger förgreningar på det för hela folket gemensamma språket, nationalspråket, saknar varje språklig självständighet och är dömda till stagnation. Att tro att dialekter och jargonger kan utvecklas till självständiga språk, som förmår tränga undan och ersätta nationalspråket — det är detsamma som att tappa bort det historiska perspektivet och uppge marxismens ståndpunkt.

Man hänvisar till Marx och citerar ett ställe i hans artikel ”Sankt Max”, där det sägs, att borgaren har ”sitt eget språk” och att detta språk ”är en produkt av bourgeoisin”, att det är genomsyrat av merkantilismens och köpslåndets anda. En del kamrater vill med hjälp av detta citat bevisa, att Marx skulle ha hävdats språkets ”klasskaraktär”, att han förnekade existensen av ett enhetligt nationalspråk. Om dessa kamrater betraktat saken objektivt, skulle de ha anfört även ett annat citat ur samma artikel, ”Sankt Max”, där Marx vid behandlingen av frågan om hur ett enhetligt nationalspråk uppkommer, talar om ”dialekternas koncentration till ett enhetligt nationalspråk, betingad av ekonomisk och politisk koncentration”.

Följaktligen erkände Marx nödvändigheten av ett *enhetligt* nationalspråk som den högsta formen, vilken dialekterna är underordnade som lägre former.

Vad kan i detta fall det borgerliga språk representera, som enligt Marx' ord ”är en produkt av bourgeoisin”? Betraktade Marx det som ett sådant språk som nationalspråket, med sin egen särskilda språkstruktur? Kunde han betrakta det som ett sådant språk? Naturligtvis inte! Marx ville helt enkelt säga, att borgarna försumpat det enhetliga nationalspråket med sin krämarvokabulär och att borgarna alltså hade sin krämarjargong.

Det framgår härav att dessa kamrater förvrängt Marx' ståndpunkt. Och de har förvrängt den därför att de inte citerat Marx som marxister titan som bokstavsträlar titan att tränga till sakens kärna.

Man hänvisar till Engels och citerar ur boken ”Arbetarklassens läge i England” Engels' ord om att ”...den engelska arbetarklassen under tidens lopp blivit ett helt annat folk än den engelska bourgeoisin”, att ”arbetarna talar en annan dialekt, har andra idéer och föreställningar, andra seder och andra moraliska principer, en annan religion och politik än bourgeoisin”. En del kamrater drar på grund av detta citat slutsatsen, att Engels skulle ha förnekade nödvändigheten av ett för hela folket gemensamt nationalspråk, att han 'alltså hävdade språkets ”klasskaraktär”.

Visserligen talar Engels här inte om ett språk utan om en dialekt, väl medveten om att en dialekt, som är en förgrening av nationalspråket, inte kan ersätta nationalspråket. Men dessa kamrater gillar tydligen inte särdeles skillnaden mellan språk och dialekt ...

Detta citat passar uppenbarligen inte in, eftersom Engels här inte talar om ”klasspråk” utan huvudsakligen om klassmässigt betingade idéer, uppfattningar, seder, moralprinciper, religion och politik. Det är helt riktigt att borgarnas idéer, uppfattningar, seder, moralprinciper, religion och politik är diametralt motsatta proletärerernas. Men vad har det att göra med nationalspråket eller språkets ”klasskaraktär”? Kan manne existensen av klassmotsättningar i ett samhälle tjäna som argument till förmån för språkets ”klasskaraktär” eller mot nödvändigheten av ett enhetligt nationalspråk? Marxismen säger att språkgemenskapen är ett av nationens viktigaste kännetecken, fullt medveten om att det finns klassmotsättningar inom nationen. Erkänner de nämnda kamraterna denna marxistiska tes?

Man hänvisar till Lafargue och hänvisar till, att han i sin broschyr ”Språket och revolutionen” erkänner språkets ”klasskaraktär”, att han skulle förneka nödvändigheten av ett för hela folket gemensamt nationalspråk. Detta är inte riktigt. Lafargue talar visserligen om ”adelns” eller ”aristokratins språk” och om de olika samhällsskiktens ”jargonger”. Men dessa kamrater glömmer, att Lafargue, som inte intresserade sig för skillnaden mellan språk och jargong och ibland kallade dialekterna för ”konstlat tal”, ibland för ”jargong”, bestämt förklarar i sin broschyr, att ”det konstlade tal, som utmärker aristokratin ... har framsprungit ur det för hela folket gemensamma språket, som också talas av borgarna, av hantverkarna, av stad och landsbygd”.

Alltså erkänner Lafargue existensen och nödvändigheten av ett för hela folket gemensamt språk och är fullt medveten om den underordnade karaktären hos ”det aristokratiska språket” och andra dialekter och jargonger och deras beroende av det för hela folket gemensamma språket.

Det framgår härav, att hänvisningen till Lafargue skjuter över målet.

Man hänvisar till att i England en gång i tiden de engelska feodaltherrarna talade franska ”i århundraden”, medan folket i England talade engelska, och att denna omständighet skulle vara ett argument till stöd för språkets ”klasskaraktär” och mot nödvändigheten av ett för hela folket gemensamt språk. Detta är emellertid en anekdot och inte ett argument. För det första talade inte alla feodaltherrar franska då. Franska talades av en obetydlig handfull engelska feodaltherrar vid hovet och i grevskapen. För det andra talade de inte något slags ”klasspråk” utan den vanliga för hela folket gemensamma franskan. För det tredje försvann, som bekant, detta koketterande med franskan sedermera spårlöst och lämnade rum åt den för hela folket gemensamma engelskan. Tror dessa kamrater, att de engelska feodaltherrarna och det engelska folket ”under århundraden” talade till varandra genom tolkar, att de engelska feodaltherrarna inte använde engelska språket, att ett gemensamt språk för engelska folket inte existerade på den tiden, att det franska språket i England då var någonting mer än ett salongsspråk, gångbart endast i en begränsad krets av den högsta engelska aristokratin? Hur kan man på grundval av dessa anekdotmässiga ”argument” förneka existensen och nödvändigheten av ett för hela folket gemensamt språk?

En tid koketterade även de ryska aristokraterna vid tsarhovet och i salongerna med det franska språket. De snobbade med att de bröt på franska när de skulle tala ryska, att de bara kunde tala ryska med fransk accent. Men betyder det manne att det då inte fanns något ryskt språk gemensamt för hela folket i Ryssland, att det för hela folket gemensamma språket vid den tiden var en fiktion och ”klasspråken” en realitet?

Våra kamrater begår här minst två misstag.

Det första misstaget består i att de förväxlar språket med överbyggnaden. De tror att om överbyggnaden har klasskaraktär, så kan inte heller språket ha karaktären av ett för hela folket gemensamt språk utan måste vara ett klassspråk. Men jag har redan ovan sagt att språket och överbyggnaden är två skilda begrepp, att en marxist inte kan tillåta att de blandas samman.

Det andra misstaget består i att dessa kamrater uppfattar intressekonflikten mellan bourgeoisin och proletariatet och deras förbittrade klasskamp som samhällets sönderfall, som ett avbrytande av alla förbindelser mellan de fientliga klasserna. De anser att eftersom samhället fallit sönder och det inte längre finns något enhetligt samhälle utan blott existerar klasser, så är det inte heller nödvändigt med ett för samhället enhetligt språk, inte nödvändigt med ett nationalspråk. Vad blir då kvar om samhället faller sönder och det inte längre finns något för hela folket gemensamt nationalspråk? Kvar blir klasserna och "klassspråken". Det är klart, att varje "klassspråk" måste ha en egen "klassmässig" grammatik — en "proletär" grammatik, en "borgerlig" grammatik. Visserligen finns det inga sådana grammatiker i världen, men det gör inte dessa kamrater förlägna: de tror att sådana grammatiker kommer att dyka upp.

Vi hade en tid "marxister", som påstod att de järnvägar, som fanns kvar i vårt land efter Oktoberrevolutionen, var "borgerliga, att det inte anstod oss, marxister, att använda dem, att man måste riva upp dem och bygga nya "proletära" järnvägar. Här för fick de öknamnet "troglodyter"...

Det är klart att en sådan primitivt anarkistisk syn på samhället, klasserna och språket inte har något gemensamt med marxismen. Men den existerar otvivelaktigt och lever kvar i huvudena på några av våra förvirrade kamrater.

Det är naturligtvis inte riktigt, att samhället på grund av att det pågår en förbittrad klasskamp skulle ha sönderfallit i klasser, som inte längre är ekonomiskt förbundna med varandra i ett samhälle. Tvärtom. Så länge kapitalismen existerar, kommer borgare och proletärer att vara förbundna med varandra med alla ekonomins trådar, såsom delar av det enhetliga kapitalistiska samhället. Borgarna kan inte leva och berika sig utan att ha lönearbetare till sitt förfogande, och proletärerna kan inte fortsätta att existera utan att ta anställning hos kapitalisterna. Avbrytandet av alla ekonomiska förbindelser mellan dem betyder, att all produktion inställs, och inställandet av all produktion leder till samhällets undergång, till undergång för klasserna själva. Självklart vill ingen klass utsätta sig för förintelse. Därför kan klasskampen, hur förbittrad den än må vara, inte leda till samhällets sönderfall. Endast okunnighet i marxismens frågor och fullständig brist på förståelse för språkets natur har kunnat få några av våra kamrater att tro på sagan om samhällets sönderfall, om "klassmässiga" språk, om "klassmässiga" grammatiker.

Man åberopar sig vidare på Lenin och erinrar om att Lenin erkände förekomsten av två kulturer under kapitalismen, den borgerliga och den proletära, att parollen om en nationell kultur under kapitalismen är en nationalistisk paroll. Allt detta är riktigt, och Lenin har här absolut rätt. Men vad har språkets "klasskaraktär" med detta att göra? När dessa kamrater åberopar Lenins ord om de två kulturerna under kapitalismen, vill de tydligen inge läsaren den uppfattningen, att existensen av två kulturer i samhället, den borgerliga och den proletära kulturen, också betyder att två språk är nödvändiga, eftersom språket är förbundet med kulturen; att Lenin följaktligen skulle förneka nödvändigheten av ett enhetligt nationalspråk, att Lenin följaktligen skulle vara för de "klassmässiga" språken. Dessa kamraters misstag består härvidlag i att de identifierar språket med kulturen och blandar samman dem. Kultur och språk är emellertid två skilda ting. Kulturen kan vara såväl borgerlig som socialistisk, men språket som umgängesmedel är alltid ett för hela folket gemensamt språk, och det kan betjäna såväl den borgerliga som den socialistiska kulturen. Är det kanske inte ett faktum, att de ryska, ukrainska och uzbekiska språken i dag betjänar den

socialistiska kulturen hos dessa nationer lika bra som de före Oktoberrevolutionen betjänade deras borgerliga kulturer? Alltså tar dessa kamrater grundligt miste, när de påstår att existensen av två olika kulturer skulle leda till bildandet av två olika språk och till förnekandet av nödvändigheten av ett enhetligt språk.

När Lenin talade om de två kulturerna, utgick han just från tesen, att existensen av två kulturer inte kan leda till förnekande av det enhetliga språket och till uppkomst av två språk, att språket måste vara enhetligt. När bundisterna beskyllde Lenin för att förneka nödvändigheten av ett nationalspråk och behandla kulturen som "icke nationell", protesterade Lenin som bekant skarpt mot detta och förklarade, att han bekämpade den borgerliga kulturen men inte nationalspråket, vars nödvändighet han ansåg vara obestridlig. Det är besynnerligt att några av våra kamrater traskar i bundisternas spår.

Vad beträffar det enhetliga språket, vars nödvändighet Lenin skulle ha förnekat, så bör man lyssna till följande ord av Lenin:

"Språket är det viktigaste medlet för det mänskliga umgänget; språkets enhetlighet och dess ohämmade utveckling är en av de viktigaste betingelserna för en verklig fri och omfattande handelsomsättning, som svarar mot den moderna kapitalismen, för en fri och bred gruppering av befolkningen i alla enskilda klasser."

Det framgår, att de ärade kamraterna förvrängt Lenins uppfattning.

Man åberopar sig slutligen på Stalin och anför ett citat av Stalin, enligt vilket "bourgeoisin och dess nationalistiska partier under denna period varit och förblir den ledande huvudkraften i sådana nationer". Allt detta är riktigt. Bourgeoisin och dess nationalistiska parti leder verkligen den borgerliga kulturen, lika väl som proletariatet och dess internationalistiska parti leder den proletära kulturen. Men vad har språkets "klassmässighet" med detta att göra? Känner kanske inte dessa kamrater till att nationalspråket är en form av den nationella kulturen, att nationalspråket kan betjäna såväl den borgerliga som den socialistiska kulturen? Är våra kamrater verkligen inte förtrogna med marxisternas kända formel, enligt vilken de nuvarande ryska, ukrainska, beloryska och andra kulturerna är socialistiska till sitt innehåll och nationella till sin form, d. v. s. beträffande språket? Är de överens med denna marxistiska formel?

Våra kamraters misstag består härvidlag i att de inte ser skillnaden mellan kultur och språk och inte begriper, att kulturen till sitt innehåll ändrar sig med varje ny utvecklingsperiod i samhället, medan språket under flera perioder i allt väsentligt förblir samma språk, varvid det betjänar den nya kulturen och den gamla kulturen på samma sätt.

Alltså:

- a) språket som umgängesmedel har alltid varit och förblir ett för samhället enhetligt och för dess medlemmar gemensamt språk;
- b) existensen av dialekter och jargonger förnekar inte utan bekräftar existensen av ett för hela folket gemensamt språk, vars förgreningar de utgör och vilket de är underordnade;
- c) formeln om språkets "klassmässighet" är en felaktig, omarxistisk formel.

FRÅGA: *Vilka är språkets karaktäristiska kännetecken?*

Svar: Språket hör till de samhälleliga företeelser som verkar under hela den tid som samhället består. Det uppstår och utvecklar sig med samhällets uppkomst och utveckling. Det dör tillsammans med samhällets död. Utanför samhället finns intet språk. Därför kan man endast fatta språket och dess utvecklingslagar, om man studerar det i oupplösligt samband med samhällets

historia, med det folks historia, som äger det språk som studeras och som är detta språks skapare och bärare.

Språket är ett medel, ett verktyg, med vars hjälp människorna umgås med varandra, utbyter tankar och når ömsesidigt samförstånd. Eftersom språket är direkt förbundet med tänkandet, registrerar och fixerar det i orden och i satsernas ordförbindelser resultaten av tänkandet, resultaten av människans kunskapssamlade verksamhet, och möjliggör därmed tankeutbytet i det mänskliga samhället.

Tankeutbytet är en ständig och livsviktig nödvändighet, eftersom det utan detta är omöjligt att organisera människornas gemensamma handlande i kampen mot naturkrafterna, i kampen för produktionen av de nödvändiga materiella nyttigheterna, omöjligt att nå framgångar i samhällets produktionsverksamhet och följaktligen är utan detta den samhällsliga produktionens själva bestånd omöjligt. Ett samhälle, som inte har ett språk som förstås av samhället och är gemensamt för dess medlemmar, inställer alltså produktionen, faller sönder och upphör att existera som samhälle. I denna mening är språket som verktyg för umgänget samtidigt ett verktyg för samhällets kamp och utveckling.

Som bekant bildar alla ord i språket tillsammans språkets så kallade ordsfatt. Det viktigaste i språkets ordsfatt är dess grundläggande ordförråd, till vilket också alla stamord hör och vars kärna de utgör. Detta grundläggande ordförråd är inte på långt när så omfångsrikt som språkets ordsfatt men lever mycket länge, i århundraden, och skänker språket grundvalen för bildandet av nya ord. Ordsfattens återspeglar språkets tillstånd: ju rikare och mångsidigare ordsfattens är, desto rikare och mer utvecklat är språket.

Men ordsfattens i och för sig utgör ännu inte språket, den är snarare språkets byggnadsmaterial. Liksom vid byggnadsverksamhet byggnadsmaterialen inte utgör byggnaden, även om det är omöjligt att utan det uppföra en byggnad, så utgör ordsfattens inte själva språket, även om ett språk vore otänkbart utan den. Men språkets ordsfatt får en utomordentligt stor betydelse, då den ställes till förfogande för språkets grammatik, som fastställer reglerna för böjningen av orden, reglerna för ordens sammansättning till satser och på det sättet ger språket en ordnad och förståelig karaktär. Grammatiken (formlära, satslära) är en samling av regler om ordens höjning och om ordens sammanfogande till satser. Följaktligen får språket just tack vare grammatiken möjlighet att kläda de mänskliga tankarna i det materiella språkliga höljet.

Grammatikens typiska kännetecken är att den inte ger reglerna för ordens böjning beträffande konkreta ord utan beträffande ord över huvud taget utan varje konkret bestämning, den ger inte reglerna för sammanställningen av satser med avseende på vissa konkreta satser, exempelvis ett konkret subjekt, ett konkret predikat o. s. v., utan med avseende på alla möjliga satser över huvud taget, oavsett den konkreta formen för den ena eller andra satsen. Alltså tar grammatiken, när den såväl hos orden som också hos satserna abstraherar från det speciella och konkreta., ut just det gemensamma, som ligger till grund för ordens böjning och för ordens sammanfogande till satser, och bygger av detta upp de grammatiska reglerna, de grammatiska lagarna. Grammatiken är resultatet av ett långvarigt abstraherande arbete av det mänskliga tänkandet, en gradmätare på tänkandets kolossala framsteg.

I detta hänseende påminner grammatiken om geometrin, som ställer upp sina lagar genom att abstrahera från de konkreta föremålen, betrakta föremålen som avkonkretiserade kroppar, och fastställa förhållandet dem emellan inte som de konkreta förhållandena mellan bestämda konkreta föremål utan som förhållandena mellan kroppar i allmänhet, som saknar varje konkret bestämning.

Till skillnad från överbyggnaden, som inte direkt utan förmedelst ekonomin är förbunden med produktionen, är språket omedelbart förbundet med människans produktionsverksamhet liksom med varje annan verksamhet i alla hennes arbetsområden utan något som helst undantag. Därför befinner sig språkets ordsfatt, eftersom den är känsligast för förändringar, i ett tillstånd av nästan oavbruten förändring, varvid språket till åtskillnad från överbyggnaden inte behöver avvakta likvideringen av grundvalen, det upptar förändringar i sin ordsfatt före likvideringen av grundvalen och utan hänsyn till grundvalens tillstånd.

Men språkets ordsfatt förändras sig inte på samma sätt som överbyggnaden, inte genom att avskaffa det gamla och bygga upp nytt utan genom att den existerande vokabulären berikas med nya ord, som uppstår i samband med förändringarna i det sociala systemet, med produktionens utveckling, med kulturens, vetenskapens o. s. v. utveckling. Fastän vanligen ett visst antal föråldrade ord härvid bortfaller ur ordsfatten, kommer väsentligt flera nya ord till. Vad det grundläggande ordförrådet beträffar, så förblir det dock i det stora hela oförändrat och utnyttjas som grundval för språkets ordsfatt.

Det är också förstaeligt. Det finns intet behov av att förinta det grundläggande ordförrådet, när det med framgång kan utnyttjas under en rad historiska perioder, för att inte tala om att ett förintande av det grundläggande ordförråd, som samlats under århundraden, skulle på grund av omöjligheten att på kort tid skapa ett nytt grundläggande ordförråd leda till att språket förlamades och till fullständig desorganisering av umgänget mellan människorna.

Språkets grammatiska uppbyggnad ändras sig ännu långsammare än dess grundläggande ordförråd. Den under epokenas förlopp utarbetade och i språkets kött och blod övergångna grammatiska uppbyggnaden förändras sig ännu långsammare än det grundläggande ordförrådet. Den undergår naturligtvis ändringar under tidens lopp, den fullkomnas, den förbättras och preciserar sina regler och berikas med nya regler, men grundvalarna för den grammatiska uppbyggnaden kvarstår under en mycket lång tid, eftersom de, som historien visar, med framgång kan tjäna samhället under en rad epoker.

Alltså utgör språkets grammatiska uppbyggnad och dess grundläggande ordförråd språkets bas, det väsentliga för språkets säregenhet.

Historien visar att språket besitter stor beständighet och kolossal motståndskraft gentemot påtvingad assimilation. I stället för att förklara denna företeelse inskränker sig vissa historiker till att förvånas över saken. Men här finns inte ringaste anledning till förvåning. Språkets beständighet förklaras av beständigheten hos dess grammatiska uppbyggnad och grundläggande ordförråd. I århundraden strävade de turkiska assimilatorerna att stympa, förstöra och förinta balkanfolkens språk. Under denna period genomgick balkanspråkens ordsfatt avsevärda förändringar, rätt många turkiska ord och uttryck upptogs, det fanns både "konvergens" och "divergens", men balkanspråken höll stånd och förblev vid liv. Varför? Därför att den grammatiska uppbyggnaden och det grundläggande ordförrådet i dessa språk i det väsentliga blev kvar.

Av allt detta följer, att man inte kan betrakta språket, dess struktur som en produkt av någon bestämd epok.

Språkets struktur, dess grammatiska uppbyggnad och grundläggande ordförråd är en produkt av en rad epoker. Man får anta, att element i de moderna språken har sina rötter redan i den grå forntiden, före slaveriets epok.

Det var ett enkelt språk med ett mycket knappt ordförråd, men med sin egen grammatiska uppbyggnad, en visserligen primitiv men dock grammatisk uppbyggnad.

Den fortsatta utvecklingen av produktionen, klassernas uppkomst, skriftspråkets uppkomst, statens uppkomst, som behövde en mer eller mindre ordnad korrespondens för förvaltningen, utvecklingen av 'handeln, som hade ännu större behov av en ordnad korrespondens, tryckpressens uppkomst och litteraturens utveckling — allt detta åstadkom stora förändringar i språkets utveckling. Under denna tid splittrades folkstammarna och folkslagen och skildes åt, de blandades och korsades, och sedermera uppstod nationalspråk och nationella stater, ägde revolutionära omvälvningar rum, avlöstes gamla samhällssystem av nya. Allt detta åstadkom än fler förändringar i språket och dess utveckling.

Men det skulle vara ett stort misstag att tro, att språkets utveckling försiggått på samma sätt som överbyggnadens utveckling: genom förintande av det existerande och konstruktion av nytt. I verkligheten försiggick språkets utveckling ingalunda genom förintande av det existerande och konstruktion av ett nytt språk, utan genom att grundelementen i det existerande språket utvecklades och fullkomnades. Därvid skedde övergången från en kvalitet av språket till en annan kvalitet inte genom en explosion, inte på en gång genom förintande av det gamla och konstruktion av nytt, utan genom gradvis och långvarig ansamling av element till en ny kvalitet, en ny struktur hos språket, genom att den gamla kvalitetsens element gradvis dog bort.

Man säger att teorin om språkets utveckling i stadier är en marxistisk teori, eftersom den erkänner nödvändigheten av plötsliga explosioner som betingelse för språkets övergång från en gammal kvalitet till en ny. Detta är naturligtvis inte riktigt, ty det är svårt att finna någonting marxistiskt i denna teori. Och om teorin om utvecklingen i stadier verkligen erkänner plötsliga explosioner i språkets utvecklingshistoria — så mycket värre för denna teori. Marxismen erkänner inga plötsliga explosioner i språkets utveckling, ingen plötslig död av det existerande språket och ingen plötslig konstruktion av ett nytt språk. Lafargue hade inte rätt när han talade om en ”plötslig språkrevolution, som ägt rum mellan 1789 och 1794” i Frankrike (se Lafargues broschyr ”Språket och revolutionen”). Det förekom då inte någon språkrevolution i Frankrike, och än mindre en plötslig sådan. Naturligtvis berikades under denna period det franska språkets ordförråd med nya ord och uttryck, ett visst antal föråldrade ord föll bort, den begreppsmässiga innebörden i en del ord förändrades, och det var allt. Men sådana förändringar avgör på intet sätt språkets öde. Det viktigaste i språket är dess grammatiska uppbyggnad och grundläggande ordförråd. Men det franska språkets grammatiska uppbyggnad och grundläggande ordförråd försvann ingalunda under den franska borgerliga revolutionen, utan förblev tvärtom kvar utan några väsentliga förändringar, och förblev inte bara kvar utan lever alltjämt den dag som i dag är i det moderna franska språket. Jag talar nu inte alls om att för likvidering av ett existerande språk och konstruktion av ett nytt nationalspråk (”en plötslig språkrevolution”!) är en frist på 5-6 år löjligt kort — för något sådant krävs århundraden.

Marxismen anser, att ett språks övergång från en gammal till en ny kvalitet inte sker genom en explosion, inte genom att ett existerande språk förintas och ett nytt skapas, utan genom en gradvis ansamling av element till den nya kvaliteten, alltså genom att den gamla kvalitetsens element så småningom dör bort.

Över huvud taget bör det sägas till upplysning för de kamrater, som är förtjusta i: explosioner, att lagen om övergång från en gammal till en ny kvalitet genom en explosion är oanvändbar inte bara i språkets utvecklingshistoria; den låter sig heller inte alltid användas på andra samhällsliga företeelser, som har att göra med grundvalen eller överbyggnaden. Den är obligatorisk för ett samhälle, som är splittrat i fientliga klasser. Men den är ingalunda obligatorisk för ett samhälle, som inte har några fientliga klasser. Under 8-10 år genomförde vi i vårt lands jordbruk övergången från det borgerliga privatbondesystemet till det socialistiska kollektivjordbruks-

systemet. Det var en revolution, som likviderade det gamla, borgerliga ekonomiska systemet på landsbygden och skapade det nya, socialistiska systemet. Men denna omvälvning skedde inte genom en explosion, d. v. s. inte genom att den existerande makten störtades och en ny makt bildades, utan genom en gradvis övergång från det gamla borgerliga systemet på landsbygden till ett nytt. Och det lyckades att genomföra detta, därför att det var en revolution ovanifrån, att omvälvningen genomfördes på initiativ av den existerande makten med stöd av böndernas huvudmassor.

Man säger, att talrika fall i historien, då korsning av språk förekommit, ger skäl till 'antagandet att ett nytt språk uppstår vid korsningen genom en explosion, genom en plötslig övergång från den gamla kvaliteten till en ny kvalitet. Detta är alldeles oriktigt.

Språkens korsning kan inte betraktas som en engångshandling av en avgörande stöt, vilken visar resultat inom några få år. Språkens korsning är en långvarig process, som pågår i århundraden. Därför kan det här inte vara fråga om något slags explosioner.

Vidare. Det skulle vara fullständigt oriktigt att tro att det till följd av exempelvis korsning mellan två språk skulle uppstå ett nytt, tredje språk, som inte liknar något av de korsade språken och som kvalitativt skiljer sig från båda dessa språk. I verkligheten utgår vid korsningen vanligen ett av språken som segrare, det behåller sin grammatiska uppbyggnad, behåller sitt grundläggande ordförråd och utvecklar sig vidare enligt sina inre utvecklingslagar, medan det andra språket så småningom förlorar sin kvalitet och så småningom dör bort.

Följaktligen ger korsningen inte något nytt, tredje språk, utan den bevarar ett av språken, bevarar dess grammatiska uppbyggnad och grundläggande ordförråd och ger det möjlighet att utveckla sig enligt sina inre utvecklingslagar.

Visserligen berikas därvid i viss mån det segrande språkets ordsfatt på bekostnad av det besegrade språket, men det försvagar inte språket utan förstärker det tvärtom.

Så var det exempelvis med det ryska språket, med vilket under den historiska utvecklingens förlopp en rad andra folks språk korsats, varvid ryska språket alltid utgick som segrare.

Naturligtvis berikades därvid det ryska språkets ordsfatt på bekostnad av de andra språkens ordsfatt, men därigenom försvagades ingalunda det ryska språket utan det tvärtom berikades och stärktes.

Vad beträffar det ryska språkets nationella egenart, så led den inte den ringaste skada, eftersom ryska språket bevarade sin grammatiska uppbyggnad och sitt grundläggande ordförråd och fortsatte att utvecklas vidare och fullkomnas enligt sina inre utvecklingslagar.

Det råder inget tvivel om att korsningsteorin inte kan bjuda den sovjetiska språkvetenskapen något nämnvärt. Om det stämmer att språkvetenskapens 'huvuduppgift är att studera språkets inre utvecklingslagar, så måste man erkänna, att korsningsteorin inte bara lämnar denna uppgift olöst utan rentav underlåter att ens ställa den — den märker över huvud taget inte denna uppgift eller förstår den inte.

FRÅGA: Handlade Pravda riktigt, när den öppnade en fri diskussion om språkvetenskapens frågor?

Svar: Den handlade riktigt.

I vilken riktning språkvetenskapens frågor kommer att lösas blir klart, när diskussionen lider mot sitt slut. Men redan nu kan man säga, att diskussionen varit till stor nytta.

Diskussionen bar framför allt klargjort, att det i de språkvetenskapliga organen, såväl i centrum som i republikerna, har härskat en regim, som icke anstår vare sig vetenskapen eller vetenskapsmännen. Den minsta kritik mot tillståndet i den sovjetiska språkvetenskapen, även de blygsammaste försök att kritisera den så kallade ”nya läran” i språkvetenskapen, bekämpades och slogs ned av språkvetenskapens ledande kretsar. På grund av kritisk inställning till arvet efter N. J. Marr, på grund av det ringaste ogillande av N. J. Marrs lära avsattes värdefulla vetenskapsmän och språkforskare från sina poster eller förflyttades till lägre poster. Språkforskarna befordrades inte till ansvarsfulla poster efter meriter utan på grund av att de utan reservation erkände N. J. Marrs lära.

Det är allmänt erkänt att utan åsiktskamp, utan frihet till kritik kan ingen vetenskap utvecklas och frodas. Men denna allmänt erkända regel ignorerades och trampades på det hänsynslösaste under fötterna. Det bildades en inkapslad grupp av ofelbara ledare, som först säkerställde sig mot varje möjlig kritik och sedan började uppträda godtyckligt och ställa till ofog.

Ett exempel: den så kallade ”Baku-kursen” (N.J. Marrs föreläsningar i Baku), som författaren själv utdömt och vars nytryckning han förbjudit, utgavs på nytt på initiativ av ledarkasten (kamrat Mesjtsjaninov kallar den N.J. Marrs ”lärjungar”) och sattes utan några som helst förbehåll upp på den lista över läromaterial, som rekommenderades studenterna. Det betyder, att man bedrog studenterna genom att rekommendera dem en utdömd ”kurs” som förstklassigt läromaterial. Om jag inte vore övertygad om hederligheten hos kamrat Mesjtsjaninov och andra språkvetenskapsmän skulle jag säga, att ett sådant uppträdande är att likställa med skadegörelse.

Hur kunde detta hända? Det kunde hända, därför att den i språkvetenskapen upprättade Araktjejev-regimen odlade ansvarslösheten och gynnade sådant ofog.

Diskussionen visade sig vara mycket nyttig, framför allt därför att den drog fram denna Araktjejev-regim i dagsljuset och fullständigt krossade den.

Men diskussionens nytta inskränker sig inte till detta. Diskussionen har inte blott slagit sönder den gamla regimen i språkvetenskapen, den har också avslöjat det otroliga virrvarr i åsikterna rörande språkvetenskapens viktigaste frågor, som råder i ledande kretsar inom denna vetenskapsgren. Innan diskussionen började teg N. J. Manis ”lärjungar” och förteg det olyckliga läget i språkvetenskapen. Men sedan diskussionen börjat blev det omöjligt att tåga, de måste ta till orda i pressen. Och vad skedde då? Det visade sig, att i N. J. Marrs lära finns en hel rad luckor, fel, icke preciserade problem och icke utarbetade teser. Man frågar sig, varför N. J. Marrs ”lärjungar” först nu, sedan diskussionen inletts, börjat tala om det. Varför bekymrade de sig inte tidigare om det? Varför har de inte tidigare, såsom anstår vetenskapsmän, öppet och ärligt talat om det?

Det visar sig, att N. J. Marrs ”lärjungar”, sedan de erkänt ”några” av N. J. Marrs fel, tror att man kan utveckla den sovjetiska språkvetenskapen endast på grundval av N. J. Marrs ”preciserade” teori, vilken de betraktar som marxistisk. Nej, bevara oss för N. J. Marrs ”marxism”. N. J. Marr ville och försökte ju vara marxist, men han förmådde inte bli marxist. Han endast förflackade och vulgariserade marxismen, i stil med ”proletkultmännen” och ”rappmännen”.

N. J. Marr har i språkvetenskapen infört en oriktig, omarxistisk formel om språket som en överbyggnad samt förvirrat sig själv och förvirrat språkvetenskapen. Det är omöjligt att utveckla den sovjetiska språkvetenskapen på basis av en oriktig formel.

N. J. Marr har i språkvetenskapen infört även en annan oriktig, omarxistisk formel om språkets ”klasskaraktär” samt förvirrat sig själv och förvirrat språkvetenskapen. Det är omöjligt att på grundval av en oriktig formel, som strider mot hela förloppet av folkens och språkens historia, utveckla den sovjetiska språkvetenskapen.

N. J. Marr har i språkvetenskapen infört den för marxismen främmande, ogenerade, skrytsamma och högfärdiga ton, som för till totalt och lättsinnigt avböjande av allt som funnits i språkvetenskapen före N. J. Marr.

N. J. Marr smäddar skrånande den jämförande historiska metoden som ”idealistisk”. Det måste emellertid sägas, att den jämförande historiska metoden, trots sina allvarliga brister, dock är bättre än N. J. Marys verkligt idealistiska fyraelementsanalys, ty den förstnämnda sporrar till arbete, till utforskning av språken, medan den sistnämnda blott sporrar till att tvinna tummarna och spä i kaffesumpen om de beryktade fyra elementen.

N. J. Marr behandlar nedlåtande varje försök att utforska språkgrupperna (familjerna) såsom ett uttryck för teorin om ”urspråket”. Emellertid kan det inte bestridas, att den språkliga släktskapen mellan exempelvis sådana nationer som de slaviska står utom tvivel, att utforskandet av den språkliga släktskapen mellan dessa nationer skulle vara mycket nyttig för språkvetenskapen vild studiet av språkets utvecklingslagar. För att inte tala om att teorin om ”urspråket” inte har någonting att göra med denna sak.

När man hör N. J. Marr och särskilt hans ”lärjungar”, så skulle man kunna tro, att det inte fanns någon språkvetenskap alls före N. J. Marr, att språkvetenskapen började när N. J. Marrs ”nya lära” tillkom. Marx och Engels var mycket blygsammare: de ansåg att deras dialektiska materialism var en produkt av vetenskapernas, däribland filosofins, utveckling under den föregående perioden.

Så har diskussionen varit saken till nytta även i det hänseendet att den avslöjat ideologiska luckor i den sovjetiska språkvetenskapen.

Jag tror, att ju snabbare vår språkvetenskap frigör sig från N. J. Marrs fel, desto snabbare kommer man att kunna leda den ut ur den kris, som den nu genomlever.

Likvideringen av Araktjejev-regimen i språkvetenskapen, avståndstagande från N. J. Marrs fel och införandet av marxismen i språkvetenskapen — det är enligt min uppfattning den väg, på vilken den sovjetiska språkvetenskapen skulle kunna saneras.

Pravda den 20 juni 1950

Till några av språkvetenskapens frågor

Svar till kamrat E. Krasjeninnikova

Kamrat *Krasjeninnikova*!

Jag besvarar härmed Era frågor.

1. *Fråga:* I Er artikel visar Ni på ett övertygande sätt, att språket varken är en grundval eller en överbyggnad. Kan man med berättigande anse språket vara en både för grundvalen och för överbyggnaden utmärkande företeelse, eller skulle det vara riktigare att betrakta språket som en mellanföreteelse?

Svar: Utmärkande för språket, såsom en samhällelig företeelse, är naturligtvis det gemensamma, som är karaktäristiskt för alla samhällliga företeelser, inberäknat grundvalen och överbyggnaden, nämligen: språket tjänar samhället liksom alla andra samhällliga företeelser, inberäknat grundvalen och överbyggnaden. Men härtill begränsar sig egentligen det gemensamma, som är karaktäristiskt för alla samhällliga företeelser. Därefter inträder allvarliga differenser mellan de samhällliga företeelserna.

Saken är den att de samhällliga företeelserna utom det gemensamma har sina specifika säregenheter, som skiljer dem från varandra och som är viktigast för vetenskapen. Grundvalens specifika säregenheter består däri, att den tjänar samhället ekonomiskt. Överbyggnaders specifika säregenheter består däri, att den tjänar samhället med politiska, rättsliga, estetiska och andra idéer och skapar motsvarande politiska, rättsliga och andra institutioner åt samhället. Vari består språkets specifika säregenheter, som skiljer det från de andra samhällliga företeelserna? De består i att språket tjänar samhället såsom umgängesmedel mellan människorna, såsom medel för tankeutbyte i samhället, såsom ett medel, vilket gör det möjligt för människorna att förstå varandra och organisera gemensamt arbete på alla områden av den mänskliga verksamheten, såväl på produktionens som på de ekonomiska förhållandenas område, såväl på det politiska som på det kulturella området, såväl i samhällslivet som i vardagslivet. Dessa säregenheter är utmärkande endast för språket, och just därför att de är utmärkande endast för språket utgör språket studieobjekt för en självständig vetenskap — språkvetenskapen. Om inte språket hade dessa säregenheter, skulle språkvetenskapen förlora rätten till självständig existens.

Kort sagt: man kan inte hänföra språket vare sig till grundvalarnas kategori eller till överbyggnadernas kategori.

Man kan inte heller hänföra språket till en kategori av ”mellan”-företeelser mellan grundvalen och överbyggnaden, eftersom det inte finns sådana ”mellan”-företeelser.

Men kanske man kunde hänföra språket till de samhällliga produktivkrafternas kategori, låt oss säga till produktionsredskapen. Det existerar verkligen en viss analogi mellan språket och produktionsredskapen: produktionsredskapen uppvisar liksom språket en slags likgiltighet gentemot klasserna och kan på samma sätt tjäna samhällets olika klasser, de gamla likaväl som de nya. Ger detta förhållande oss anledning att hänföra språket till produktionsredskapens kategori? Nej, det ger det inte.

När N. J. Marr på sin tid såg, att hans formel ”språket är en överbyggnad över grundvalen” — mötte invändningar, beslöt han att ”ställa om sig” och förklarade att ”språket är ett produktionsredskap”. Hade N. J. Marr rätt, när han hänförde språket till produktionsredskapens kategori? Nej, han hade ovillkorligen orätt.

Saken är den, att likheten mellan språket och produktionsredskapen inskränker sig till den analogi, om vilken jag nyss talat. Men i stället finns det en grundläggande skillnad mellan språket och produktionsredskapen. Denna skillnad består i att produktionsredskapen framställer materiella nyttigheter, medan språket inte producerar något, i varje fall ”producerar” det endast ord. Mera exakt sagt: människor, som har produktionsredskap, kan framställa materiella nyttigheter, men samma människor kan inte framställa några materiella nyttigheter, om de har ett språk men inte några produktionsredskap. Det är inte svårt att förstå att om språket kunde framställa materiella nyttigheter, skulle pratmakarna vara de rikaste människorna i världen.

2. *Fråga:* Marx och Engels definierar språket som ”tankens omedelbara verklighet”, som ”det praktiska... verkliga medvetandet”. ”Idéerna”, säger Marx, ”existerar inte isolerade från språket”. I vilken omfattning bör, enligt Er uppfattning, språkvetenskapen syssla med språkets betydelsemässiga aspekt, med semantiken och den historiska semasiologin samt stilistiken? Eller bör språkvetenskapen endast inrikta sig på formen?

Svar: Semantiken (semasiologin) är en av språkvetenskapens viktiga delar. Den betydelsemässiga aspekten av orden och uttrycken är av stor betydelse för studiet av språket. Därför måste semantiken (semasiologin) tillförsäkras den plats i språkvetenskapen som tillkommer den.

Men när man utreder semantikens problem och utnyttjar dess resultat, får man under inga

förhållanden överskatta dess betydelse och ännu mindre missbruka den. Jag avser här vissa språkforskare, som har en överdriven passion för semantiken och ringaktar språket såsom ”tankens omedelbara verklighet”, oupplösligt förbunden med tänkandet, språkforskare, som lösgör tänkandet från språket och påstår, att språket håller på att överleva sig självt och att man även kan vana det förutan.

Observera följande ord av N. J. Marr:

”Språket existerar endast i den mån det uttrycks i ljud; tankeverksamheten försiggår även utan att uttryckas ... Språket (det fonetiska) har redan nu börjat lämna ifrån sig sina funktioner till de moderna uppfinningar, som obetingat övervinner rummet, medan tänkandet är i uppåtstigande från dess outnyttjade ackumuleringar i det förgångna och från dess nya erövringar, och det skall upphäva och helt ersätta språket. Framtidens språk, det är tänkandet, som utvecklas i en teknik, vilken är obunden av den naturgivna materien. Intet språk kommer att kunna motstå det, inte ens det fonetiska, som ju ändå är förbundet med naturens normer.” (Se N. J. Marr: ”Valda verk”.)

Om man översätter detta ”arbets-magiska” misch-masch till vanligt enkelt språk, kan man komma till den slutsatsen, att:

- a) N. J. Marr lösrycker tänkandet från språket;
- b) N. J. Marr anser, att människorna kan umgås med varandra även utan språket, med hjälp av själva tänkandet, som är obundet av språkets ”naturgivna materie”, obundet av ”naturens normer”;
- c) genom att lösgöra tänkandet från språket och ”frigöra” det från språkets ”naturgivna materie” hamnar N. J. Marr i idealismens träsk.

Man säger, att tankarna uppstår hos människan, innan de uttrycks i talet, att de uppstår utan språkmaterial, utan språkets hölje, så att säga nakna. Men detta är fullständigt fel. Vilka tankar som än uppstår hos människan och när de än uppstår, så kan de inte uppstå och existera annat än på basis av språkaterialet, på basis av språktermer och satser. Det finns inga nakna tankar, obundna av språkaterialet, av språkets ”naturgivna materie”.

”Språket är tankens omedelbara verklighet” (Marx). Tankens verklighet uttrycker sig i språket. Endast idealisterna kan tala om ett tänkande, som inte är förbundet med språkets ”naturgivna materie”, om ett tänkande utan språk.

Kort sagt: överskattning av semantiken och dess missbrukande har fört N. J. Marr till idealismen.

Följaktligen, om man skyddar semantiken (semasiologin) från överdrifter och missbruk av det slag, som N. J. Marr och vissa av hans ”lärjungar” gör sig skyldiga till, kan den vara till stor nytta för språkvetenskapen.

3. *Fråga:* Ni talar med full rätt om att borgarens och proletärens idéer, föreställningar, seder och moraliska principer är varandra direkt motsatta. Dessa företeelsers klasskaraktär har obestriddligen påverkat språkets betydelsemässiga aspekt (och ibland också dess form -- dess ordsfatt -- såsom med rätta påpekats i Er artikel). Kan man vid analys av ett konkret språkmaterial och i första hand ett språks betydelsemässiga aspekt tala om klassinnehåll i de begrepp det uttrycker, särskilt i sådana fall då det är tal om språkliga uttryck inte bara för människans tanke utan också för hennes förhållande till verkligheten, i vilken hennes klassstillhörighet kommer särskilt tydligt fram?

Svar: Kort sagt: Ni vill veta om klasserna inverkar på språket, om de tillför språket sina specifika ord och uttryck, om det finns fall då människorna beroende på sin klassstillhörighet ger en skilj-

aktig innebörd åt ett och samma ord och uttryck.

Ja, klasserna påverkar språket, tillför språket sina specifika ord och uttryck och uppfattar ibland på olika sätt ett och samma ord, ett och samma uttryck. Därom råder intet tvivel.

Men av detta följer dock inte, att specifika ord och uttryck, liksom skiljaktigheterna i semantiken, kan ha en allvarlig betydelse för utvecklingen av ett enhetligt, för hela folket gemensamt språk, att de skulle kunna försvaga dess betydelse eller ändra dess karaktär.

För det första finns det i ett språk så få sådana specifika ord och uttryck, så få sådana fall av skiljaktigheter i semantiken, att de näppeligen uppgår till en procent av hela språkmaterialet. Följaktligen är hela den övriga överväldigande massan av ord och uttryck, liksom deras semantik, *gemensamma* för samhällets alla klasser.

För det andra används inte de specifika ord och uttryck, som har en klassnyans, i tal enligt regler av något slags "klass"-grammatik, som inte existerar i verkligheten, utan enligt reglerna i grammatiken för det existerande och för heta folket gemensamma språket.

Alltså, förefintligheten av specifika ord och uttryck, liksom av skiljaktigheter i ett språks semantik, vederlägger inte utan tvärtom bekräftar förefintligheten och nödvändigheten av ett enhetligt, för hela folket gemensamt språk.

4. *Fråga:* I Er artikel ger Ni det helt och hållet riktiga omdömet om Marr, att han vulgariserar marxismen. Betyder detta, att språkforskarna, och däribland även vi unga, bör förkasta hela det språkvetenskapliga arvet från Marr, som dock utfört en rad värdefulla språkforskningar (om vilka kamraterna Tjikobava, Sanzjejev och andra har skrivit under diskussionen)? Kan vi, allt under det vi intar en kritisk ställning gentemot Marr, likväl bruka det som finns av nytta och värde hos honom?

Svar: Naturligtvis består N. J. Marrs verk inte endast av fel. N. J. Marr har begått mycket grova fel, när han i språkvetenskapen har infört marxismens element i förvrängd form, när han försökt att skapa en självständig språkteori. Men det finns enstaka goda, talangfullt skrivna verk av N. J. Marr, där han glömmer sina teoretiska pretentioner och samvetsgrant och, det måste sägas, skickligt utforskar vissa språk. I dessa verk kan man finna ganska mycket värdefullt och lärorikt. Det är klart, att man skall ta detta värdefulla och lärorika hos N. J. Marr och använda det.

5. *Fråga:* Många språkforskare anser, att *formalismen* är en av de huvudsakliga orsakerna till den sovjetiska språkvetenskapens stagnation. Jag skulle gärna vilja veta Er mening om vari formalismen i språkvetenskapen består och hur man skall övervinna den?

Svar: N. J. Marr och hans "lärjungar" beskyller alla språkvetenskapsmän, som inte delar N. J. Marrs "nya lära", för "formalism". Naturligtvis kan dessa okloka anklagelser inte tas på allvar.

N. J. Marr betraktade grammatiken såsom en tom "formalitet" och dem, som anser den grammatiska uppbyggnaden vara språkets grundval, såsom formalister. Detta är än dummare.

Jag tror att "formalismen" uppfunnits av upphovsmännen till "den nya läran" för att underlätta kampen mot deras motståndare i språkvetenskapen.

Orsaken till stagnationen inom den sovjetiska språkvetenskapen är inte den "formalism", som uppfunnits av N. J. Marr och hans "lärjungar", utan det är Araktjejevregimen och de teoretiska luckorna i språkvetenskapen. Det är N. J. Marrs "lärjungar", som har upprättat Araktjejevregimen. Den teoretiska förvirringen infördes i språkvetenskapen av N. J. Marr och hans närmaste medhjälpare. För att få slut på stagnationen måste såväl det ena som det andra avlägsnas. Dessa bölders avlägsnande kommer att sanera den sovjetiska språkvetenskapen, öppna

stora perspektiv för den och möjliggöra för den sovjetiska språkvetenskapen att inta första platsen i språkvetenskapen i världen.

Den 29 juni 1950.

Pravda den 4 juli 1950

Svar till kamrater

Till kamrat Sanzjejev

Bäste kamrat *Sanzjejev*!

Jag svarar på Ert brev med stor försening, ty det överlämnades till mig först i går från Centralkommitténs apparat.

Ni tolkar på ett obestridligt riktigt sätt min inställning till frågan om dialekterna.

”Klass”-dialekterna, som det skulle vara riktigare att kalla jargonger, tjänar inte folkmassorna utan ett begränsat socialt överskikt. Dessutom har de varken någon egen grammatisk uppbyggnad eller något eget grundläggande ordförråd. Därför kan de ingalunda utveckla sig till självständiga språk.

De lokala (”territoriella”) dialekterna däremot tjänar folkmassorna och har sin grammatiska uppbyggnad och sitt grundläggande ordförråd. Därför kan vissa lokala dialekter under den process, då nationer bildas, bli grundvalen för nationalspråk och utvecklas till självständiga nationalspråk. Så var det exempelvis med Kursk-Orel-dialekten (Kursk-Orel-”målet”) av det ryska språket, vilken bildade det ryska nationalspråkets basis. Detsamma bör sägas om Poltava-Kiev-dialekten av det ukrainska språket, vilken bildade det ukrainska nationalspråkets basis. Vad de andra dialekterna av sådana språk beträffar, så förlorar de sin särprägel, smälter in i dessa språk och försvinner i dem.

Det finns också omvända processer, då det enhetliga språket hos ett folkslag, som ännu inte har blivit en nation på grund av frånvaron av de nödvändiga ekonomiska utvecklingsvillkoren, går under till följd av detta folkslags statliga sönderfall, medan de lokala dialekterna, som ännu inte har hunnit smältas om till ett enhetligt språk, åter-lever upp och blir utgångspunkt för bildandet av skilda självständiga språk. Det är möjligt att just detta var fallet till exempel med det enhetliga mongoliska språket.

Den 11 juli 1950.

Pravda den 2 augusti 1950

Till kamraterna D. Bjelkin och S. Furer

Jag har mottagit Era brev.

Ert fel består i att ni har sammanblandat två olika saker och att ni har utbytt det ämne, som behandlades i mitt svar till kamrat Krasjeninnikova, mot ett annat ämne.

I detta svar kritiserar jag N. J. blarr, som, när han behandlar språket (det fonetiska) och tänkandet, lösgör språket från tänkandet och därmed hamnar i idealismen. Det är alltså i mitt svar fråga om normala människor, som behärskar ett språk. Jag vidhåller härvid, att tankarna hos sådana människor endast kan uppstå på språkmaterialets grundval och att nakna tankar utan förbindelse med språkmaterialet icke finns hos de människor, som behärskar ett språk.

I stället för att acceptera eller förkasta denna tes, anför ni anomala människor, människor utan språk, dövstumma, som inte har något språk och vilkas tankar naturligtvis inte kan uppstå på grundval av ett språkmaterial. Som ni ser är detta ett helt annat ämne, som jag inte har behandlat och som jag inte kunde beröra, ty språkvetenskapen sysslar med normala människor, som behärskar ett språk, och inte med anomala människor, dövstumma, som inte har något språk.

Ni har ersatt det diskuterade temat med ett annat tema, som inte stod under diskussion.

Det framgår av kamrat Bjelkins brev, att han ställer ”det talade språket” (det fonetiska språket) och ”teckenspråket” (”händernas” språk enligt N. J. Marr) på samma plan. Han tror uppenbarligen, att teckenspråket och det talade språket är likvärdiga, att det fanns en epok när det mänskliga samhället inte hade ett talat språk och att ”händernas” språk då ersatte det talade språket, som kom senare.

Men om kamrat Bjelkin verkligen tänker så, då begår han ett allvarligt fel. Det fonetiska eller talade språket har alltid varit det enda språk i det mänskliga samhället, som kunnat tjäna som ett fullvärdigt umgängesmedel mellan människorna. Historien känner inte ett enda mänskligt samhälle, det må vana hur efterblivet som helst, vilket inte har sitt fonetiska språk. Etnografin känner inte något enda efterblivet folkslag — om det så vore lika primitivt som eller ännu primitivare än, låt oss säga, australier eller eldsländare under förra seklet — som inte haft sitt eget fonetiska språk. Det fonetiska språket är i mänsklighetens historia en av de krafter, som har hjälpt människorna att skilja sig från djurvärlden, att samlas i samhällen, att utveckla sitt tänkande, att organisera den samhälleliga produktionen, att med framgång föra kampen mot naturkrafterna och att uppnå de framsteg, som vi har i dag.

I detta hänseende är betydelsen av det så kallade teckenspråket synnerligen ringa, på grund av dess ytterliga fattigdom och dess begränsning. Egentligen är det inget språk, det är inte ens ett språksurrogat, som på ett eller annat sätt kan ersätta det fonetiska språket, utan det är ett hjälpmedel med mycket begränsade möjligheter, som människan ibland begagnar för att understryka det ena eller andra momentet i sitt tal. Man kan inte med mer rätt jämföra teckenspråket med det fonetiska språket än man kan jämföra den primitiva trähackan med en modern bandtraktor, som drar en plog med fem billar eller en radsåningsmaskin.

3. Som synes intresserar ni er först och främst för de dövstumma och först därefter för språkvetenskapens problem. Det tycks vara just denna omständighet, som föranlett er att ställa en rad frågor till mig. Nåväl, om ni insisterar är jag inte emot att tillmötesgå er begäran. Hur ligger alltså saken till beträffande de dövstumma? Har de förmågan att tänka och uppstår tankar hos dem? Ja, de har förmågan att tänka, det uppstår tankar hos dem. Det är klart att, eftersom de dövstumma inte har något språk, kan deras tankar inte uppstå på grundval av ett språkmaterial. Betyder detta att de dövstummas tankar är nakna, titan förbindelse med ”naturens normer” (N. J. Mans uttryck)? Nej, det betyder det inte. De dövstummas tankar uppkommer och kan existera endast på grundval av de bilder, förmimmelser och föreställningar, som bildas hos dem i det dagliga livet om föremål i yttervärlden, och dessa föremåls förhållande sinsemellan tack vare syn-, känsel-, smak- och luktsinnena. Utan förbindelse med dessa bilder, förmimmelser och föreställningar är tanken tom och saknar allt innehåll, d. v. s. den existerar inte.

Den 22 juli 1950.

Pravda den 2 augusti 1950

Till kamrat a. Cholopov

Jag har mottagit Ert brev.

Jag har dröjt en smula med att besvara det, emedan jag har varit överlupen med arbete.

Ert brev utgår i all tysthet från två antaganden: antagandet att det är tillåtet att citera en eller annan författares verk *lösryckt* från den historiska period, som citatet handlar om, och för det andra från antagandet att den ena eller andra marxistiska slutsatsen eller formeln, som erhållits genom utforskandet av någon av den historiska utvecklingens perioder, är riktig för alla utvecklingsperioder och alltså måste förbli *oföränderlig*.

Jag måste säga att dessa båda antaganden är djupt felaktiga.

Några exempel:

1. På 1840-talet, när det ännu inte fanns någon monopolkapitalism, när kapitalismen utvecklade sig mer eller mindre jämnflyttande enligt en uppåtstigande linje och utbredde sig till nya områden, som den ännu inte hade tagit i besittning, och när lagen om den olikmässiga utvecklingen ännu inte kunde verka med full styrka, då kom Marx och Engels fram till den slutsatsen, att den socialistiska revolutionen inte kunde segna i något enskilt land, att den kunde segra endast genom ett gemensamt slag i alla eller i de flesta civiliserade länder. Denna slutsats blev sedan en ledande princip för alla marxister.

Men i början av 1900-talet, särskilt under det första världskrigets period, när det blev klart för alla, att den förmonopolistiska kapitalismen uppenbart hade vuxit över till monopolkapitalism, när den uppåtstigande kapitalismen hade omvandlats till en döende kapitalism, när kriget hade blottat den imperialistiska världensfrontens obotliga svagheter och när lagen om den olikmässiga utvecklingen hade förutbestämt, att den proletära revolutionen mognar vid olika tidpunkter i olika länder, då kom Lenin, utgående från den marxistiska teorin, till den slutsatsen att under utvecklingens nya betingelser kunde den socialistiska revolutionen mycket väl segra i ett enda enskilt land, att den socialistiska revolutionens samtidiga seger i alla eller i de flesta civiliserade länder var omöjlig på grund av olikmässigheten i revolutionens mognande i dessa länder och att Marx' och Engels' gamla formel inte längre motsvarar de nya historiska förhållandena.

Som man ser har vi här beträffande frågan om socialismens seger två olika slutsatser, vilka inte bara motsäger varandra utan utesluter varandra.

Bokstavsträlar och talmudister, vilka utan att gå till sakens kärna citerar mekaniskt och utan hänsyn till de historiska förhållandena, kan säga att den ena av dessa slutsatser måste förkastas såsom varande absolut felaktig, och att den andra, såsom varande absolut riktig, bör utsträckas att gälla alla perioder i utvecklingen. Men marxister måste veta, att bokstavsträlarna och talmudisterna tar fel, de måste veta, att båda dessa slutsatser är riktiga, men inte ovillkorligt riktiga, utan var och en av dem riktig för sin tid: Marx' och Engels' slutsats för den förmonopolistiska kapitalismens period och Lenins slutsats för den monopolistiska kapitalismens period.

2. Engels sade i sin "Anti-Dühring", att staten måste dö bort efter den socialistiska revolutionens seger. Av denna orsak började bokstavsträlarna och talmudisterna i vårt parti, efter den socialistiska revolutionens seger i vårt land, kräva att partiet skulle vidta åtgärder för att vår stat med det snaraste skulle dö bort, för att upplösa statliga organ och avstå från en stående armé.

Men på grundval av studiet av världsläget i vår tid kom sovjetmarxisterna till slutsatsen, att under förhandenvaron av den kapitalistiska omvärlden, medan den socialistiska revolutionen segrat endast i ett enda land och kapitalismen härskar i alla andra, måste den segerrika revolutionens land inte försvaga utan med alla medel stärka sin stat, statens organ, underrättelseväsendets organ och armén, om detta land inte vill bli krossat av den kapitalistiska omgivningen. De ryska marxisterna kom till den slutsatsen att Engels' formel utgår från att socialismen segrat i alla eller i

de flesta länder och att den inte kan tillämpas i det fall, då socialismen segrar i ett enda enskilt land, medan kapitalismen härskar i alla andra länder.

Som man ser har vi här beträffande den socialistiska statens öde två olika formler, som utesluter varandra.

Bokstavsträlarna och talmudisterna kan säga, att denna omständighet skapar ett outhärdligt läge, att man måste förkasta den ena av dessa formler såsom absolut felaktig och utsträcka den andra, såsom absolut riktig, till alla perioder i den socialistiska statens utveckling. Men marxister måste veta, att bokstavsträlarna och talmudisterna tar fel, ty båda dessa formler är riktiga, men inte ovillkorligt riktiga utan var och en av dem riktig för sin tid: sovjetmarxisternas formel för perioden av socialismens seger i ett eller några länder, och Engels' för den period, då socialismens fortskridande seger i olika länder leder till socialismens seger i de flesta länder och då sålunda de nödvändiga förutsättningarna skapas för tillämpning av Engels' formel.

Man skulle kunna fortsätta med exempel av detta slag.

Detsamma måste sägas om de två olika formler rörande frågan om språket, vilka tagits ur olika verk av Stalin och anförts av kamrat Cholopov i hans brev.

Kamrat Cholopov hänvisar till Stalins arbete ”Om marxismen i språkvetenskapen”, där den slutsatsen dras, att till följd av korsning mellan exempelvis två språk utgår vanligen det ena av dem som segrare, medan det andra dör ut och att följaktligen korsningen inte föder något nytt, tredje språk, utan bevarar ett av språken. Han hänvisar sedan till en annan slutsats tagen ur Stalins referat vid SUKP(b):s 16:e kongress, där det heter, att under perioden för socialismens seger i världsomfattning, när socialismen konsoliderar sig och ingår i det dagliga livet, måste nationalspråken ovillkorligen sammansmälta i ett gemensamt språk, som naturligtvis varken kommer att vara storryska eller tyska utan något nytt. Efter att ha jämfört dessa två formler med varandra och sett, att de inte sammanfaller med varandra utan att tvärtom den ena utesluter den andra, grips kamrat Cholopov av förtvivlan. ”Av Er artikel”, skriver han i sitt brev, ”har jag förstått att det aldrig bildas ett nytt språk genom korsningen av språk, medan jag före denna artikel, enligt Ert referat vid SUKP(b):s 16:e kongress, var fast övertygad om att språken under kommunismen skulle sammansmälta till ett enda gemensamt språk.”

Tydligt är att kamrat Cholopov efter att ha upptäckt en motsägelse mellan dessa två formler, fast övertygad som han är om att en motsägelse måste likvideras, anser det nödvändigt att förkasta den ena av dessa formler såsom oriktig och klamra sig fast vid den andra såsom varande riktig för alla tider och alla länder. Men vilken formel han skall klamra sig fast vid det vet han inte. Det uppstår på detta sätt en slags hopplös situation. Det faller inte kamrat Cholopov ens in, att båda dessa formler kan vara riktiga, var och en för sin tid.

Så går det alltid för bokstavsträlar och talmudister, som utan att gå till botten med en sak och genom att citera mekaniskt, utan hänsynstagande till de historiska förhållanden som citaten handlar om, oundvikligen råkar i en hopplös situation.

Men om man går till frågans väsen finns ingen orsak till att situationen skulle vara hopplös. Saken är den att Stalins broschyr ”Om marxismen i språkvetenskapen” och Stalins referat vid 16:e partikongressen syftar på två helt olika epoker och att till följd därav erhålles olika formler.

Den formel, som Stalin givit i sin broschyr och som handlar om språkens korsning, syftar på epoken *före socialismens seger* i världsomfattning, när de exploaterande klasserna är den härskande kraften i världen, när det nationella och koloniala förtrycket fortbestår, när den nationella isoleringen och nationernas ömsesidiga misstroende befästes av skillnader i statligt

avseende, när det ännu inte råder likaberättigande mellan nationerna, när språkkorsningen sker under kamp för ett av språkens herravälde, när de nödvändiga förutsättningarna ännu inte existerar för 'nationernas och språkens fredliga och vänskapliga samarbete, när det inte är språkens samarbete och ömsesidiga berikande som står på dagordningen utan assimilationen av vissa språk och seger för de andra. Det är klart, att det under dessa förhållanden inte kan finnas annat än segrande språk och besegrade språk. Stalins formel syftar just på dessa förhållanden, när den säger att en korsning av exempelvis två språk inte leder till uppkomsten av ett nytt språk utan till seger för det ena av språken och nederlag för det andra.

Beträffande den formel av Stalin, som hämtats ur hans referat vid 16:e partikongressen och där det är fråga om språkens sammansmältning till ett enda gemensamt språk, så syftar den på en annan epok, nämligen epoken *efter socialismens seger* i världsomfattning, då världsimperialismen inte längre existerar, då de utsugande klasserna störtats, det nationella och koloniala förtrycket upphävts, då den nationella isoleringen och det ömsesidiga misstroendet mellan nationerna har ersatts av ömsesidigt förtroende och närmande mellan nationerna, då nationernas likaberättigande har förverkligats, då det gjorts slut på språkförtrycks- och språkassimileringspolitiken, då nationernas samarbete organiserats och då de nationella språken har möjlighet att under sitt samarbete ömsesidigt berika varandra i full frihet. Man förstår att det under dessa förhållanden inte ens kan vara tal om förtryck och nederlag för vissa språk och om seger för andra. Här har vi inte längre att göra med två språk, av vilka det ena lider nederlag, medan det andra utgår segrande ur kampen, utan vi har att göra med hundratals nationalspråk ur vilka, genom ett långvarigt ekonomiskt, politiskt och kulturellt samarbete mellan nationerna, de rikaste enhetliga zonspråken först kommer att utskiljas. Sedan kommer zonspråken att sammansmälta till ett enda gemensamt internationellt språk, vilket naturligtvis inte kommer att vara vare sig tyska, ryska eller engelska, utan ett nytt språk, som har absorberat de bästa elementen i de nationella språken och zonspråken.

Följaktligen svanar två olika formler mot två olika epoker i samhällets utveckling, och just därför att de svarar mot dem är de båda formlerna riktiga, var och en för sin epok.

Kräva att dessa formler inte motsäger eller utesluter varandra är lika orimligt som att kräva att epoken för kapitalismens herravälde inte skulle stå i motsättning till epoken för socialismens herravälde, att socialismen och kapitalismen inte skulle utesluta varandra.

Bokstavsträlarna och talmudisterna anser marxismen, marxismens olika slutsatser och formler, som en samling dogmer, vilka "aldrig" förändras trots att samhällets utvecklingsförhållanden ändras. De tror att om de lär sig dessa slutsatser och formler utantill och citerar dem hur som helst, så skall de vara i stånd att lösa vilken fråga som helst, utgående från att de slutsatser och formler, som de lärt sig, skall tjäna dem för alla tider och för alla länder, för alla tillfällen i livet. Men endast de, som ser marxismens bokstav men inte dess väsen, de som lär sig utantill lydelsen av marxismens slutsatser och formler men inte förstår innehållet, kan tänka så.

Marxismen är vetenskapen om lagarna för naturens och samhällets utveckling, vetenskapen om de förtryckta och exploaterade massornas revolution, vetenskapen om socialismens seger i alla länder, vetenskapen om det kommunistiska samhällets uppbyggande. Marxismen som vetenskap kan inte bli stående på ett och samma ställe, den utvecklas och fulländas. I sin utveckling kan marxismen inte underlåta att berika sig med ny erfarenhet och med nya kunskaper. Följaktligen kan vissa av dess formler och slutsatser inte undgå att ändras med tiden, de kan inte undgå att ersättas av nya formler och slutsatser, som motsvarar nya historiska uppgifter. Marxismen erkänner inga oföränderliga slutsatser och formler, som är obligatoriska för alla epoker och alla perioder. Marxismen är en fiende till all dogmatism.

Den 28 juli 1950.

Pravda den 2 augusti 1950

Lästips

Isaac Deutscher: [Stalin-biografi](#) (sista kapitlet: "Stalins sista år") s 363-4, och artikeln [Till slut talar Stalin](#).

Franz Marek: [Vad Stalin verkligen sagt](#), Inledning, kap. 1-3 och 6.

Roman Rosdolsky: [Stalin och folkens sammansmältning under socialismen](#)

Nikita Chrusjtjov: [Stalins sista år](#) (utdrag ur *Chrusjtjov minns*)